

CORNELIS JACOBSZ. DREBBEL

(1572—1633)

en de

KONINKLIJKE AKADEMIE VAN WETENSCHAPPEN TE AMSTERDAM.

(Een bijdrage tot de geschiedenis der Doopsgezinden in den Vreemde.)

Het is achttien jaren geleden dat ik in het tijdschrift „Oud-Holland” naar aanleiding van Drebber het volgende schreef:

„de hoogste wetenschappelijke autoriteit (de K. A. v. W.) oordeelde „minder gunstig” over hem; en ofschoon het „te ver zou leiden”, dat minder gunstig oordeel „met bewijzen te staven”, werd hij „oneindig verre” achtergesteld bij zijne tijdgenooten Galilei en Kepler; hij had „weinig echte natuurkennis”, alleen een „mystisch bespiegelenden geest.” Geen wonder dat het publiek Drebber bij Cagliostro en consorten indeelt als het zoo wordt ingelicht, N. B. bij gelegenheid dat een buitenlander, de abbé Rezzi, zich tot onze regering had gericht met een zeer gedocumenteerd artikel, waarin ten koste van de familie Janssen maar ook van Rezzi's eigen landgenoot Galilei, aan Drebber de eer werd toegekend van de ontdekking eener Nieuwe Wereld d.m.v. het *samengestelde mikroskoop*.”

En het is veertien jaar geleden dat de Wereldbibliotheek onder den titel „De Ster van 1572” een populaire bewerking van bovengenoemd artikel publiceerde. Ik schreef toen in de inleiding:

„... Nog slechter verging het echter den Abbé Rezzi, van de Pauselijke Bibliotheek te Rome. Hij was gewapend met de bewijzen dat Drebber was de ontdekker eener Nieuwe Wereld, de wereld van het Kleine; en hoog-officieel klopte onze Minister van Buitenlandsche Zaken voor hem aan bij ons hoogste, terecht wereldberoemd wetenschappelijk college.... *)

Exact (?) Onderzoek (?) voerde hier echter tot het besluit dat Drebber was een „mystisch bespiegelende geest”; hij werd ditmaal zelfs „oneindig verre” bij Galilei en Kepler achter gesteld!”

Ten slotte schreef ik als *stelling* in mijn boekje voor de 2e Jaarbeurs te Utrecht in 1918:

Kleinheidswaan is oorzaak dat de Kon. Ak. van Wet. te Amsterdam, met de meest treffende bewijzen van het tegendeel vóór zich, in 1853 getuigt, dat Drebber was een

„Mystisch bespiegelende geest”
„die verre achterstond bij Galilei en Kepler”

En nu publiceert Prof. Jaeger dan, na vele jaren verzamelen, een boekje over Drebber en zijn tijdgenooten; maar het oordeel valt niet beter uit dan dat van de Koninklijke Akademie uit het jaar 1853; Drebber wordt

*) Hier is wederom bedoeld de Kon. Ak. van Wetenschappen te Amsterdam.

nu geschetst als een twijfelachtig echtgenoot, een slecht vader, een bier- en toebackdrinker, een gelukzoeker, een „blagueur” of opsnijder. „Vlot instrumentmaker” is alles wat er van Cornelis Drebber overblijft. In hem was niets dat (volgens Prof. Jaeger) recht geeft op den titel „ware zoon der wetenschap”.

Dat klinkt ernstig genoeg, voor Drebber zoo goed als voor schrijver dezes. Het spreekwoord „wie kaatst moet den bal verwachten” wordt hier ten aanzien van ondergeteekende tot pijnlijke waarheid. Want Prof. Jaeger houdt niet van halve maatregelen; onkruid roeit hij uit met tak en wortel; een bal keert met minstens volle kracht van hem terug. En bij zijn werk kan hij rekenen op de instemming en steun van het publiek; immers Z. H. Gel. is lid der Koninklijke Akademie van Wetenschappen die voor elk rechtgeaard Nederlander het aureool draagt van onfeilbaarheid. In mijn oog draagt Prof. Jaeger's werk zelfs nog een extra indrukwekkend stempeel; in mijn oog is het *het officieuze antwoord der Kon. Akademie van Wetenschappen* op mijn destijds in jeugdige onbezonnenheid geschreven woorden. (Ik vergis mij — in 1904, 1908 en 1918 had ik de drie kruisjes al lang achter den rug!)

Maar ook al mocht deze persoonlijke indruk geheel onjuist zijn, al *staat* dus de Kon. Akademie van Wetenschappen hier absoluut *buiten*, een feit is dat Prof. Jaeger zóoveel geleerde personen in binnen- en buitenland heeft geraadpleegd, dat zijn oordeel reeds dáárom mag heeten het oordeel van het thans levende geslacht! En dit is dan *hetzelfde* of nog wat ongunstiger dan in 1853, toen de professoren Matthes en Harting „la mort sans phrase” over Drebber uitspraken: want nu liggen dan eindelijk ook *argumenten* vóór ons en deze *schijnen* krachtig genoeg om het laatste restje sympathie voor Drebber bij het lezend publiek uit te roeien.

Voor ik nu echter enkele dier argumenten nader ga beschouwen wil ik nogmaals, in het kort, *mijne* opvatting van Drebber's *persoonlijkheid* geven, daarbij mede gebruik makend van gegevens, aangedragen door Prof. Jaeger.

Cornelis Drebber was, naar het verhaal gaat, gesproten uit een aanzienlijk Alkmaarsch geslacht; in den aanvang zéér gefortuneerd; van zeer beschaafde manieren; maar tevens iemand van grooten eenvoud. Daarop wijst reeds de bevreemdende bijnaam „Alkmaarsche boer”. Ofschoon van 1604 tot 1628 de oogen van het geheele beschaafde Europa op hem gericht waren, ging hij heel gewoon gekleed: als een werkman, als een smid; hij kleeedde zich juist zooals zijn werk van mechanicus of graveur het meebracht, en vond geen reden om zich buiten zijn werkplaats anders te vertoonen dan daarbinnen; liever naar het paleis in zijn werkpak, dan naar zijn werkplaats in de hofkleedij!

Daarbij sloot zich aan — zijn schoonzoons deelen het mede — een zeer democratische

opvatting niet alleen, maar een afkeer van alle soorten wapentuig.

Een *degen* droeg hij nooit; maar ook van zijn *vuisten* zou hij nooit gebruik maken of-schoon hij een kerel als een boom was; en zelfs met de *tong* werd niet gereageerd op beleedigingen. Hij was een aanhanger van de leer van het *niet weerstaan*.

Vreemd, daar in 1600, een dubbelganger van Leo Tolstoi te ontdekken!

Hoe kwam Drebbel daartoe? Wat zit daar achter?

Drebbel was *Doopsgezind!* Hugo de Groot met zijn onfeilbaar geheugen *meende* het al-tans en dat is wel hetzelfde als wanneer een ander het *verzekert*.

Trouwens het klopt nu ineens goed. Van een onaangename bejegening door de Londonsche bevolking leest men niet; hij stak niemand „de cogen uit”; en zelfs wordt begrijpelijk hoe hij te Praag aan de grootste gevaren ontkwam; vijanden had hij zich niet gemaakt; in de gevangenis geworpen, zich niet verzet; hij kocht niet om, hij brak niet uit; kon van niets beschuldigd worden vanwege zijn correcten levenswandel; en zoo gingen de gevangenisdeuren weer open, verschuldigd geld werd uitbetaald en de terugkeer naar Engeland werd mogelijk.

Intusschen blijft er genoeg reden tot verbazing over den *tact* waarmede Drebbel te werk moet zijn gegaan. De Doopsgezinden waren in Noord-Holland veilig genoeg toentertijd, maar elders waren zij aan de grootste vervolgingen blootgesteld; niet zooveel jaren vóór Drebbel's komst te London was een heel aantal gevangen genomen, gepijnigd en noode losgelaten; velen daarvan hadden daarop te Antwerpen den vuurdood ondergaan. Overal lag men op de loer om hen te vangen! En hoeveel erger was het dan wel voor een man als hij, op wien zooveel oogen waren gevestigd? Daargelaten of hij een ware zoon der wetenschap was of niet, of hij slechts blagueur was of iets anders, men *hield* hem voor een *duizendkunstenaar*, en dat was in die dagen vrijwel synoniem met *duivelskunstenaar*. Hij had een toestel dat zonder opwinden of menschenlijken invloed jaar in jaar uit heen en weer schommelde; hij vertoonde kuikens midden in den winter, en werd aangezien als een vreemd monster vanwege zijn tocht onder de Theems . . . en toch werd hij niet beschuldigd van toovenarij. Nog een halve eeuw later was dat het geval met David Gregory omdat deze zeide *storm* te kunnen voorspellen; en ik heb argumenten te over om te beweren dat Drebbel die kunst reeds in 1620 in de perfectie verstond!

Ik meen dat te kunnen verklaren door het rustige van zijn optreden. Hij hield zich wij-selijk onnoozel waar het pas gaf, en kwam pas los als hij meende te doen te hebben met verstandige en eerlijke lieden (p. 132 Jaeger) Dank zij die methode en het uit den weg gaan van alles wat op conflicten geleek, heeft hij in vrede kunnen sterven.

Rest nog slechts de vraag hoe hij aan die

levenspractijk gekomen is; want Tolstoi heeft daar zijn geheele leven voor noodig gehad. Ik zeg: daar moet iemand achter staan! En inderdaad wijst ons de geschiedenis op Hans de Ries, een doopsgezind leeraar te Alkmaar, die daar jarenlang gepreekt heeft voor overvolle kerken en wel in staat was jongeren raad te geven op den levensweg. Hij was getuige geweest van het verbranden van geloofsgenooten te Antwerpen of elders; had er zóó dicht bij gestaan dat zijn kleeren schrooiden; en bezat nog een tongschroef, door hem opgeraapt uit de heete asch, na het afschuwelijk gebeuren. Met zoo'n tong-schroef werd het slachtoffer gillen en kermen onmogelijk gemaakt. Van Hans de Ries moet Drebbel zijn levensopvatting als een kostbaar geschenk hebben meegekregen; tusschen London en Praag ware hij onmiddellijk in den val geloopt als hij niet was geweest rein als de duif maar listig als de slang!!

Ziezoo, nu kunnen we eens rustig bladeren in Prof. Jaeger's boekje.

Het woord „blagueur”, dat Prof. J. hem telkens toeslingert, is in wonderlijke tegen-spraak met hetgeen we lezen op blz. 132 en 133, waar juist sprake is van zijn teruggeto- genheid en voorzichtigheid.

Erger schijnt dat hij, in een brief aan Koning Jacobus, de taal schrijft „*van den kruipenden, in geldnood verkeerenden hoveling*”. (p. 104). Maar moeten we Drebbel een rhetorische wending verwijten als hij zich richt tot een vorst? Eilieve, begin dan met den wijsgeer Kant, die om zijn waarheidsliefde bekend is. In een pas verschenen werke vermeldt Moskowski enkele stukjes van Kant, die in kruiperigheid en onwaarachtigheid ge-wis niet onder doen voor wat Prof. Jaeger aan Drebbel ten laste legt. Ik verbaas mij dus hoe uit een stottirade van een verzoekschrift van 300 jaar geleden zooveel venijn kan worden gezogen. Het is m. i. een onnoozel offer aan den tijdgeest, een onschadelijk middel tot zelfbehoud. Het kan inderdaad voor Drebbel niet onverdeeld aangenaam geweest zijn om, na de debâcle te Praag, van geld en goed beroofd, met zijn familie weer in London aan te landen; heeft Prof. Jaeger, rustig achter zijn schrijftafel gezeten, een *voorstelling* van zulk een situatie?

Maar nu iets van méér belang.

Is het niet vreemd dat Z.H.Gel. blijk geeft niets te hebben *gezien* laat staan te hebben *begrepen*, van de schets die ik gaf van Drebbel's duikboot?

De lezer weet dat er uit die dagen geen betrouwbare teekening van is, zoodat ik er zelf een trachtte te maken. Maar Prof. Jaeger stak liever zijn licht op bij moderne duikbootcommandanten en verklaart op hun gezag het bootje van Drebbel voor een „*physische onmogelijkheid*”!

Nochtans moet elkeen die mijn modelletjes ziet volmondig toegeven dat Drebbel's duikboot héél wel van die constructie kan zijn ge-

weest. Het was dan analoog met het duiker-
tje van Descartes; en dit toestelletje heeft de
eigenaardigheid bij een bepaalde diepte niet
meer te weten of het rijzen of dalen zal. Dat-
zelfde nu vertoonde Drebbel's boot; en als
ze dieper kwam dan 12 à 15 voet was de
kracht der roeiers niet meer voldoende om ze
naar boven te brengen. Maar Prof. Jaeger
schuift dit merkwaardig gegeven, al is het
reeds 18 jaar geleden door mij ontraadseld,
zonder meer als „overdreven en onbetrouw-
baar” ter zijde. Hiertegen protesteer ik met
allen nadruk en vraag aan elkeen of zulk
ruw omspringen met historische gegevens ge-
oorloofd is?

Het is dan ook wel tekenend dat Prof.
Jaeger mijne leerlingen niet antwoordde op
hun beleefd en uitvoerig telegram om eens te
komen kijken; en ik concludeer dat Prof. Jae-
ger mijne teekening *oorspronkelijk* niet gezien
of niet begrepen heeft, en ze *later* niet heeft
willen begrijpen.

Een ander bezwaar; naar mijn taxatie zoo
zwaar als de Amersfoortsche kei!

Wie kent niet Constantijn Huygens, den
vader van Christiaan? Een man dus, die een
genialen zoon bij de hand had als hij soms
mocht twijfelen of hij te doen had met we-
tenschappelijk kaf of koren!

Welnu, hij heeft een heel merkwaardig
dagboek nagelaten, dat door het Utrechtsch
Genootschap is uitgegeven, en waarin heel
wat over Drebbel voorkomt (de copie er van
vult bij mij wel tien bladzijden van een dic-
taatcahier). Nu is er eenvoudig geen bron
zoo belangrijk als deze; want Huygens was
zeer met Drebbel bevriend, heeft te London
uren lang met hem doorgebracht o.a. in 1621,
1623, 1624, en was in zijn functie van gezant
wel in staat om in zake de nieuwtjes van den
dag — ik denk b.v. aan de duikboot — de
waarheid te weten te komen.

In dat journaal nu staat — en Huygens
schreef dat gedeelte plm. 1631 — dat de
uitvinding van het mikroskoop*) al meer dan
voldoende is om Drebbel's naam te vereeuwigen,
maar er is nog zooveel meer: de duik-
boot, het perpetuum mobile, dat explosiemid-
del, die meesterschap in het projecteeren van
beelden; en wat het droogleggen van moeras-
sen betreft vindt Drebbel nergens zijn gelijke;
het is de vraag of iemand hem daarin ooit
zal overtreffen . . .

Maar — als ge nu denkt iets van dit alles
te vinden in tekst of noten of bijlagen van
Prof. Jaeger's boekje, dan bedriegt ge U
deerlijk; het gaat alles lijnrecht in tegen
Prof. Jaeger's opvatting; het blijft in de
schaduw, zeg maar in de duisternis; en
Prof. Jaeger, om Huygens zich niet bekom-
merend, maakt dan ook van Drebbel op later
leeftijd een „arbeider” in dienst dier polder-

*) *Christiaan*, de zoon van Constantijn,
vermeldt trouwens ook dat Drebbel in 1621
te London samengestelde mikroscoopen had en
aldaar voor uitvinder gold.

gemalen; het is het voorlaatste van zijn 12
ambachten en 13 ongelukken!

Woorden van Hugo de Groot staan op
blz. 10 in een *noot* vermeld.

Waarom?

Ziehier een geoorloofde gissing:

Prof. Jaeger kan slechts gebruiken de me-
dedeeling dat Drebbel *doopsgezind* was. De
rest — dat Jacob Metius den verrekijker en
Drebbel den mikroskoop uitvond — is hem
minder welkom, want het strookt niet met de
inzichten van den heer C. de Waard, die voor
Prof. Jaeger even onfeilbaar is als de duik-
bootcommandant Sueter; en daarom moet
Hugo de Groot, die immers toch slechts
peiresc napraat, zich met een minderwaardig
plaatsje tevreden stellen!

Intusschen geven diens woorden aardigen
steun aan de opvatting die ik in mijne publi-
caties heb voorgestaan zonder van hem te
weten; en ik zou de zaak wel opnieuw aan de
orde willen stellen. De lezer sla eens op:
bladzijde 58 van Prof. Jaeger's boekje; er
staat dat Drebbel steeds „oogen en ooren
goed den kost gaf”. Nu legge hij daarnaast
p. 110 en wel het *begin* van den aldaar afge-
drukten brief van Drebbel. Die beginregels
waren *zoek*, en ondergeteekende ontdekte ze
voor veel jaren, bij het snuffelen in Huygens'
papieren, in de bibliotheek der Kon. Akade-
mie. Het blijkt dan dat Drebbel, te London,
„oogen en ooren goed den kost gevende”, in
de vaste meening verkeert dat *Jacob Metius*
te Alkmaar het *ver-zien* heeft uitgevonden.
Drebbel weet dan nog niets van Lipperhey of
Zacharias Janssen te Middelburg; die zijn
dan nog niet boven den horizon verschenen!
Het gerucht van het nieuwe snuffje komt uit
Alkmaar, en Drebbel haast zich, *daar* infor-
maties in te winnen!

Woorden van Rubens, die Prof. Jaeger on-
gunstig acht voor Drebbel, staan daaren-
tegen weer in den *tekst*. Maar het is mijn
vaste overtuiging dat Prof. Jaeger ze geheel
averechts uitlegt, ook al mocht men beweren
dat hij correct vertaalt.

Het is een eigenaardig geval, de ontmoet-
ting tusschen den prachtlievenden schilder,
in zijde en fluweel, met degen op zij, en Drebbel
in zijn werkmanspak! Kwam nu Rubens
onder den indruk van het *schilderachtige*?
Wie, die het gelooft! Rubens zal te Rome ge-
noeg lazzaroni hebben gezien, om niet direct
onder den indruk te geraken van het *schil-
derachtige* van een verloopen type, dat on-
danks zijn grove kleedij, „een betere afkomst
verried”; neen! van Drebbel straalde iets uit
dat Rubens tot *admirare*, tot bewonderen,
drong, iets „ick en weet niet wat”. *Drebbel*
*imponeerde hem ondanks zijn werkmansklee-
ren!* Dat is wat ik lees uit het Latijnsch-Ita-
liaansche mengelmoesje dat Rubens hier
schrijft, en ik wilde wel dat taalkenners en
psychologen hier nu eens uitmaakten wie de
woorden goed interpreteert, Prof. Jaeger
of ik.

In een vorig artikel had ik het reeds over de zuurstof, en beriep mij nogmaals op de al-mermerkwaardigste woorden van Monconys, die ik bij Prof. Jaeger . . . nergens vind! Maar disputeeren lijkt me nutteloos, zoolang geen overeenstemming is verkregen inzake de duikboot. (Waarbij ik beweer dat de zuurstof te pas kwam.) Immers daarbij achtte Prof. Jaeger het nog de moeite waard — al lukt het hem niet — „het geval tot redelijke proporties terug te brengen” maar bij de zuurstof gebruikt hij 't woord „onzin”. Daarom, zeg ik, moet de duikboot vóórgaan. En daarom trent tot eenstemmigheid te geraken is al zóó moeilijk: de telegraafkabel tusschen Groningen* en Hoorn lijkt wel voor goed doorsneden!

Schamper, in géén geval onpartijdig, lijkt mij noot 2 op blz. 124.

Drebbel's schoonzoon Abraham Kufler, of zijn reisgenoot en broer Gilles Kufler, hebben zoo juist te Parijs aan de Peiresc verteld hoe Drebbel al op zijn *achtste* jaar bezig was aan een instrumentje dat later zou uitgroeien tot zijn Perpetuum Mobile. (Het is 1624, dus Drebbel leeft nog, men zou het hem kunnen gaan vragen.) Maar Prof. Jaeger vindt het onaannemelijk. Heeft Prof. Jaeger nooit gehoord van de vroegrijpheid van . . . b.v. Bilderdijk? Doch ik heb een mooier voorbeeld! In een recent boek vertelt Moskowski dat een geleerde wat zijn theorie betreft meende te kunnen opklimmen tot zijn vijfde jaar, toen zijn vader hem in zijn bedje een *kompass* had gegeven om mee te spelen. Die geleerde is . . . *Einstein!*

Voor Drebbel echter maakt Prof. Jaeger korte metten en verklaart het verhaal „natuurlijk” voor niets anders dan blague of opsnijjerij. En dat terwijl de heeren Kufler *toch waarlijk niet alles ophemelen*; zij flappen er tegenover den vreemde het noodige uit! Zij zijn katholiek en Drebbel niet; vooral van schoonmoeder wordt de doopceel gelicht!

Hoeveel nieuw materiaal Prof. Dr. Jaeger dus ook moge hebben aangedragen, hoeveel licht hij ook mag hebben ontstoken in zake de scharlakenververij, de aluin en zoo meer, het is wel duidelijk dat de klove niet te overbruggen is; dat ik tegen zijn oordeel moet appelleren; en ditmaal doe ik het bij het jongere, nog liever het opgroeiende geslacht.

Had ik maar de beschikking over een film-fabriek! Ik engageerde Jackie Coogan om de rol te spelen van den achtjarigen Cornelis, bezig met zijn mechaniekje. Neen! eerst Alkmaar in vogelvlucht, bij maanlicht, en in 't rond de kampvuren der Spanjaarden. De sterrenhemel, rustig als gewoonlijk, met melkweg, Perseus en *Cassiopeja*. Dan het langzaam oplichten van die *ster van 1572*, helderder en helderder elken dag, tot ze Ju-

*) Prof. Jaeger is n.l. Hoogleraar te Groningen.

piter en Venus overtreft en zelfs overdag zichtbaar is! Nu de geboorte van Drebbel te midden van de nooden van het beleg, en de ster, veranderend van kleur, verminderend en verdwijnend, als een profetie van hoe het gaan zou met de reputatie van den kleine in het wiegje.

Dan komen Hans de Ries, de geliefde doopsgezinde leeraar, wiens portret nog wordt bewaard; Goltzius in zijn werkplaats, waar Drebbel leert etsen en alchemistische proeven doet; zijn plattegrond van Alkmaar, en zijn etsen, nu nog in 't Rijksmuseum; ziet hem een fontein metselen te Middelburg; en in den vriendenkring, in de burgemeesterswoning te Alkmaar, beraadslagen over vestiging te London. Hij tracht zijn uiterst begaafden en geleerden vriend G. P. Schagen mee te krijgen, maar deze is te zeer gehecht aan zijn boeken. Adriaan Metius blijft liever oij zijne sterrekunde, bij Snellius en Tycho Brahe; Jacob Metius ziet hem noode gaan, maar hij is te jong en te mensschuw om zijn ouderen vriend te volgen.

Zijn eerste tijd te London. De bureu mogen in- en uitloopen en zijn vol bewondering voor al wat hij doet, graveeren, draaien of glasblazen; hij trekt de attentie; van het volk, van het hof, van Koning Jacobus; zijn roem dringt door tot keizer Rudolf te Praag. Heel London verdringt zich voor zijn raadsclachtig en prachtig afgewerkt Perpetuum Mobile!

Nu weer een kijkje in Holland Ao. 1608. De rivieren bevroren, een extra koude winter; en Jacob Metius vermaakt zich met groote lenzen van ijs; heel Alkmaar staat te kijken hoe hij daarmee in brand steekt een boompje aan de overzijde van de vest; de schooljongens hebben ook al lenzen van ijs; holle en bolle; en nu zoo'n kartonnen teekenkoker, de bodems er uit; de lenzen er in; de Hollandische verrekijker is uitgevonden!

En nu hoort Drebbel daarvan, in London. Hij grijpt onmiddellijk naar de pen en schrijft om nadere inlichtingen. Hij gaat er op af! te Middelburg bestelt hij glazen bij Lipperhey. Als hij ze komt halen probeert hij ze twee aan twee en tuurt naar het bovenstuk van den toren, de „Lange Jan”; betaalt en vertrekt. Maar nu raakt ook Lipperhey in actie, doet het hem na, en gaat voor uitvinder spelen, ijlt naar Prins Maurits en wordt de groote man voor de Zeeuwen.

Intusschen reist Drebbel door naar de Frankforter mis waar hij zoo'n verrekijker vertoont.

En nu komt zijn tocht naar Praag. Zie de hartelijke begroeting, hem door Rudolf II bereid, en hun rondgang door het Hradschin met zijn kunstschaten. Hier komt nu een genie in volle actie; alle wenschen worden ingewilligd op een wenk van een keizer die slechts oog en oor heeft voor nieuwe proeven.

Volgt de gevangenis-episode; de schavotten, opgericht voor Rudolfs dienaren, vlak voor diens oogen; zijn wanhoop om het lot dat Drebbel bedreigde; en dan de bevrijding.

Nu terug in London. Het construeeren van

de duikboot, en de afvaart, met duizenden Londenaars aan den kant; alles reeds genoeg voor een heele film!

De triomftocht van het mikroskoop van London, over Parijs, naar Rome. Jacobus I, Prins Maurits, de Hertog van Anjou, de Peiresc en kardinaals te Rome er door turende en een blik werpende in een absoluut Nieuwe Wereld.

Dan weer ... het beleg van Breda, 1624—'25, en Spinola woedend dat men hem verschalkt met ... duikbooten. La Rochelle, te land en ter zee omsingeld door Richelieu, en de pogingen der Engelschen om de stad van uit zee te ontzetten.

Nu begint zijn roem te tanen, maar niemand kan hem toch in zake la Rochelle een fout voor de voeten werpen. Rubens ziet in hem nog een genie; en tracht zijn P. M. na te maken. Const. Huygens blijft hem even hoog stellen als voorheen; en hij gaat kalme voort met zijn plannen tot droogleggen van de moerassen in Oost-Engeland.

Eindelijk het laatste stuk van zijn leven. Hij heeft een taverne gekocht, bij London Bridge, waar hij jaren te voren zoo glorieus onder door was gevaren. Hij rookt veel, om zijn zinnen te verzetten, en kan, evenals Bismarck, alleen vertrouwelijk praten met iemand die óók rookt; verder neemt hij weinig notitie van de bezoekers, die komen om hem aan te gapen.

Zijn dood; na een vergeefsche poging om een belangrijke vondst, den teleskoop betreffend, nog voor de zijnen neer te schrijven.

Ten slotte het mij nog onbekende lijvige handschrift, te Cambridge bewaard, waarin zijn kleinzoon talrijke recepten van zijn grootvader verzameld heeft.

Maar als Prof. Jaeger ooit een film over een en ander laat maken zult ge meer de *tijdgenooten* van Drebbel zien. Het Perpetuum Mobile zal hij u wel niet toonen al bestaat er een keurige houtsnede van, die zeker wel door Drebbel is vervaardigd. Prof. Jaeger vindt veel interessanter het — met het oog op den datum — hyper-onnoozele toestel van Otto van Guericke; dat beeldt hij wel af in zijn boekje! En de duikboot zal ontbreken; zoo niet, dan staat Jacobus I er bedremmeld naast, durft er niet *in*, en de Londenaars jowen het ding uit dat varen noch duiken kan. Van de helsche gevaren die een man bedreigden van wien — zij het ook ten onrechte — zulke wonderverhalen de ronde deden, zult ge niets gewaar worden; dat Rudolf II hem een gouden keten zendt en *uitnoodigt* naar Praag te komen zal wel niet op den voorgrond worden gebracht, want Prof. Jaeger laat Drebbel zijn „geluk zoeken” bij Rudolf. Een arbeider zult ge zien, een polderjongen, en niet een Faust die landstreken drooglegt; een kroeghouder ten slotte, uit wiens mond eerst verhalen komen als van Baron von Münchhausen, en dan weer — o ergernis! — rook, van toeback, waaraan hij *verstaafd* is. Een „slet” loopt door de kroeg ... het is zijn

vrouw; en dan zijn er nog de zoons. Acht jaar terug, toen ze 12 en 15 waren, heetten ze bij Prof. Jaeger „*teugellooze zonen*”; nu zijn ze opgegroeid voor *galg en rad*. En hijzelf? Bluffen, blageeren doet hij ... tot zelfs op zijn sterfbed. Als pakkend slot een zeepbel van ongeoorde afmetingen die uiteenspat en dan b.v. de schampere moraal:

„*Sic transit gloria mundi.*”

Het kan ook zóó, en dat past beter bij Prof. Jaeger's peroratie:

Drebbel zit voor de tapkast. De laatste gast is weggegaan ... Daar verschijnt op den wand tegenover hem een Mene Tekel: „Gewogen en te licht bevonden.” Hij krimpt ineen, maar blijft aan zijn plaats gekluisterd want daar begint het te veranderen: hij ziet een vorstelijk gekleed man, gezeten aan een schrijftafel; hij schrijft zijn *Novum Organum*! het is de geest van Francis Bacon! En zijn rechterhand strekt zich naar Drebbel uit terwijl hij spreekt: „Pak u voort, gij zijt geen ware zoon der wetenschap!”

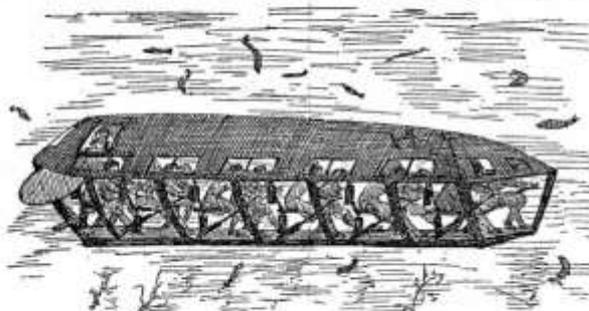
En Drebbel *pakt* zich weg, als een geslagen hond!

Maar is het Prof. Jaeger bekend dat zijn ambtgenoot, Prof. Ernst Cohen te Utrecht, onlangs de opmerking heeft gemaakt dat in het posthume werk, *Nova Atlantis*, van dienzelfden Francis Bacon, een aantal vondsten ter sprake komen waarachter men telkens den naam van Drebbel zou willen zetten? dat zijn uitgelezen vondsten, passende in een betere maatschappij, het Utopia van Bacon!

En is het Prof. Jaeger bekend dat Constantijn Huygens, waar hij, in zijn dagboek, over Drebbel begint te schrijven, diens naam *koppelt* aan dien van Bacon? Dat hij Bacon en Drebbel vergelijkt met hemellichten, als zon en maan?

Ik vrees dat Z.H.Gel. het niet heeft opgemerkt; want als ik van één ding zeker ben dan is het dit: dat het laatste werk van Jaeger tegen Huygens' dagboek *vloekt*!

Hoorn, Jan 1923. Dr. H. A. NABER.

DUIKBOOT VAN CORNELIS JACOBSZ. DREBBEL.
Anno 1620.

London (in de Theems.)

Volgens gissing van schrijver dezes.

De roeiers zitten met het hoofd onder het „afdak“, dus in de lucht, maar met het lijf in het water. Zij kunnen er even gemakkelijk in en uit als bij een „open“ tramwagen. Aan boord is een gesloten manometer voor het aflezen van de diepte; overeenkomstig latere passage in het dagboek van Huygens. Het „afdak“ is in vakken verdeeld ten einde omslaan te voorkomen. Zie verder het boekje „De Ster van 1572“, verschenen in de Wereldbibliotheek.

Dit (bijna uitverkocht) boekje is namelijk niet aan de sterrekunde, maar geheel aan Cornelis Drebbel gewijd, en is een populaire bewerking van een artikel in het tijdschrift Oud-Holland, 1904, alwaar men de bronnen vermeld vindt.

Dr. H. A. Naber overleden.

BEKEND FIGUUR IN HOORN.

In den einderden van 76 jaar is de bekende wiss- en natuurkundige, dr. H. A. Naber, te Utrecht overleden.

Dr. Naber werd te Zwolle geboren als zoon van den later van bekende hoogleraar H. A. Naber. Hij studeerde aan de Amsterdamsche Universiteit en promoveerde daar in 1865 in de wis- en natuurkunde op een proefschrift over den stroommeter van Archimedes.

Daarna werd hij achtereenvolgens leraar in Elsvikse en Hoorn.

Het was in Hoorn waar hij van 1885 tot 1902 woonde dat hij in 1903 een demonstratie gaf in een eemmsa-dijkboot, die hij volgens de gegevens over de eerste dijkboot, die door den Nederlandster, Cornelis Drebbel, in den 80-jarigen eering was uitgevonden, had gebouwd. Hij deed dit om aan te toonen, dat de dijkboot van Drebbel, die bemand was met 18 roeiers en 1 stuurman, werkelijk had kunnen varen. Het door dr. Naber geconstrueerde dijkbootje, dat thans in het museum te Hoorn berust, kon inderdaad onder water varen, van welke mogelijkheid hij van leerlingen van dr. Naber, na den eersten tocht door zijn makel, getuigt hebben gemaakt. Hiermede was de spitting van verschillende gissingen, dat de dijkboot van Drebbel nooit op de Theems onder water kon hebben gevaren op even origineele als eidoende wijze overleed.

Talrijk zijn de werken, die dr. Naber heeft geschreven en die getuigen van zijn koenen en oorspronkelijken geest.